

N.B:**Please check whether you have got the right question paper.**

- 1. Attempt any three questions from Q.No.1 to 7.**
- 2. Question No.8 is compulsory.**
- 3. All questions carry equal marks.**

- Q.1** a. Explain the meaning and significance of wastage in Education. **10**
 b. Explain the Internal and External efficiency of Education with suitable examples. **10**
- Q.2** a. Explain the unit cost of Education. Write its implication at different level. **10**
 b. Define Economic of Education. Explain importance of Economic of Education. **10**
- Q.3** a. Explain concept of cost consciousness in Education. Why cost consciousness is necessary in Education. **10**
 b. Discuss the various problems of unemployment in present context. **10**
- Q.4** a. Discuss the correlation approach of measuring the contribution of Education in economic growth. **10**
 b. “Education is a prerequisite an accelerator of economic growth”, Justify. **10**
- Q.5** Explain the meaning of capitations fees. Enumerate the different problems of capitation fees? Suggest measures to minimize it. **20**
- Q.6** Describe the role of government in financing Education at different levels with special reference to higher education. **20**
- Q.7** Explain the concept of five year planning. Explain the priorities within the education in ninth year plan. **20**
- Q.8** Write short note on **any four** of the following : **20**
 a Problems in estimation of demand and supply of teachers.
 b Importance of Gini coefficient.
 c Residual approach.
 d Purpose of cost-benefits analysis.
 e Economic development in urban area.
 f Tools to assess the equity and income distribution.

[वेळ: ३ तास]

[गुण: ८०]

मराठी अनुवाद

Please check whether you have got the right question paper.

- प्रश्न.१ अ. शिक्षणातील अपव्ययचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा. १०
- ब. शिक्षणाची अंतर्गत आणि बाह्य कार्यक्षमता स्यूयोग्य उदाहरणांच्या सहाय्याने स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.२ अ. शिक्षणाचा घटक खर्च स्पष्ट करा. याचे विविध स्तरावरील उपयोजन लिहा. १०
- ब. शिक्षणाच्या अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा. शिक्षणाच्या अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.३ अ. शिक्षणातील खर्च सावधानता संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षणात खर्च सावधानता का आवश्यक आहे? १०
- ब. वर्तमान संदर्भात बेरोजगारीच्या विविध समस्यांची चर्चा करा. १०
- प्रश्न.४ अ. आर्थिक वाढीत शिक्षणाच्या योगदानाचे मापन करणाऱ्या सहसंबंध उपागमाची चर्चा करा. १०
- ब. “शिक्षण हे आर्थिक वाढीचे पूर्वपेक्षित वेगवर्धक आहे” समर्थन करा. १०
- प्रश्न.५ प्रति विद्यार्थी शुल्काचा अर्थ स्पष्ट करा. प्रति विद्यार्थी शुल्काच्या विविध समस्या विशद करून त्या कमी करण्यासाठी उपाय सुचवा. २०
- प्रश्न.६ विविध स्तरावरील वित्तपुरवठ्यात शासनाची भूमिका उच्चशिक्षणाच्या संदर्भाने वर्णन करा. २०
- प्रश्न.७ पंच वार्षिक योजनेची संकल्पना स्पष्ट करा. नवव्या पंचवार्षिक योजनेतील शिक्षणासाठी प्राधान्यता स्पष्ट करा. २०
- प्रश्न.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
- अ) शिक्षकांच्या मागणी व पुरवठा निश्चितीतील समस्या
- ब) गिनी गुणकाचे महत्त्व
- क) शेष घटक सिद्धांत
- इ) खर्च फलनिष्पत्ती विश्लेषणाचे हेतू
- ड) शहरी भागातील आर्थिक विकास
- इ) समानता आणि आर्थिक वितरण मुल्यांकनाची साधने

M.A. (PART-II)**EDUCATION****HISTORY OF EDUCATION****(REV) (PAPER – IV) (JAN-19)****Q.P. Code :36949****[Time: Three Hours]****[Marks:80]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any 3 Questions from Q.No.1 to 7
 2. Question No. 8 is compulsory.
 3. All questions carry equal marks.

- Q.1 a. Why do you have to study Vedas? State some of the constraints that hinders study of vedas? 10
- b. Explain the concept of land importance of education in Muslim period? 10
- Q.2 a. Discuss the concept and scope of Inclusive Education. 10
- b. Explain the characteristics of Buddhist Education 10
- Q.3 a. Explain the five keys of the knowledge paradigm? 10
- b. Suggest measures for education of the marginalized? 10
- Q.4 a. What are the aims and objectives of Millennium Development? (UNESCO) 10
- b. Explain the principles of Brahmanic Education? 10
- Q.5 “Woods dispatch educational policies holds a unique place in the history of Indian education. Discuss? 20
- Q.6 What are the causes of wastage and stagnation suggest remedial measures to the problem of wastage and stagnation? 20
- Q.7 Describe the process and various recommendations of the Rammurti review committee of 1990. 20
- Q.8 Write short notes on **any Four** of the following: 20
- a. Functions of Inter University Board.
 - b. Recommendations of Kothari Commission.
 - c. Recommendation of Mudaliyar Commission
 - d. Impact of Globalization.
 - e. Characteristics of National Education Policy (1986).
 - f. Contribution of Hortog Committee with reference to Women education.

Q.P. Code :36949

मराठी रुपांतर

[वेळ : ३ तास]

[गुण : ८०]

- प्रश्न.१ अ. आपण वेदांचा अभ्यास का केला पाहिजे? वेदांचा अभ्यास करत असताना येणाऱ्या अडचणी (मर्यादा) सांगा. १०
- ब. मुस्लिम कालीन शिक्षणाची संकल्पना व महत्व स्पष्ट करा? १०
- प्रश्न.२ अ. समावेशीत शिक्षणाची संकल्पना व व्याप्ती ह्यांची चर्चा करा? १०
- ब. बौद्ध शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.३ अ. राष्ट्रीय ज्ञान रुपावालीची पाच मुख्य क्षेत्रे स्पष्ट करा. १०
- ब. अल्पसंख्यांकाचा शिक्षणासाठी उपाय सुचवा? १०
- प्रश्न.४ अ. सहस्राकातील विकासासाठी युनेस्कोची ध्येय व उद्दिष्ट्ये कोणती आहेत? १०
- ब. ब्राम्हणिक शिक्षणाची तत्वे स्पष्ट करा. १०
- प्रश्न.५ भारतीय शिक्षणाच्या इतिहासातील वूडच्या खलित्याचे शिक्षण विषयक धोरण महत्त्वाचे स्थान बजावते? चर्चा करा. २०
- प्रश्न.६ गळती व स्थगनाची कारणे कोणती आहेत? गळती व स्थगनावरील उपचारात्मक उपाय सुचवा? २०
- प्रश्न.७ १९९० च्या राममूर्ती पुनरावलोकन आयोगाची प्रक्रिया व त्यांनी सुचविलेल्या शिफारशींची वर्णन करा. २०
- प्रश्न.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. २०
- अ. आंतर विद्यापीठ मंडळाची कार्ये
- ब. कोठारी आयोगाच्या शिफारसी
- क. मुदलियार आयोगाच्या शिफारसी
- ड. जागतिकीकरणाचा प्रभाव
- इ. राष्ट्रीय शिक्षणिक धोरणांची (१९८६) वैशिष्ट्ये
- फ. हरटॉग कमिटीचे स्त्री शिक्षण संदर्भातील योगदान

M.A. (PART-II)**EDUCATION****INFORMATION & COMMUNICATION
TECHNOLOGY****(PAPER – VII) (JAN-19)****Q.P. Code :10954****Hours]****[Marks:80]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any three from Q.1 To Q.7
 2. Questions no 8 is compulsory
 3. All questions carry equal marks

- Q.1 A "Information communication technology is the need of 21st century." Justify with suitable example. 10
- B Explain the concept of information technology and differentiate from communication technology. 10
- Q.2 A State the characteristics of powerful learning environments. Explain the role of ICT in developing powerful learning environment. 10
- B Elucidate the contribution of the behaviourist theories of learning to ICT learning. 10
- Q.3 A Write various steps of ADDIE model in detail. 10
- B Explain the concept of instructional design. Describe any one model of instructional design. 10
- Q.4 A "Use of electronic smart board in educations provides new learning experiences." Justify." 10
- B Describe the criteria of evaluation of computer assisted instruction package. 10
- Q.5 "The knowledge and use of educational portals is highly essential". justify. 20
- Q.6 Explain the concept of programmed learning material with its types. 20
- Q.7 Elucidate research trends in information communication technology. 20
- Q.8 Attempt any four of the following 20
- 1 Search engines
 - 2 Stages of developing an instructional design
 - 3 Concept of online education
 - 4 Characteristics of multimedia
 - 5 Psychological principles of ICT
 - 6 Evaluation of self learning material
-

Q.P. Code :10954

[वेळ: ३ तास]

[गुण:८०]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

१. प्रश्न क्र.१ ते ७ पैकी कोणतेही तीन सोडवा
२. प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१ अ "शिक्षणात माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा वापर करणे ही २१ व्या शतकाची मागणी आहे."समर्थन करा. १०
ब माहिती तंत्रज्ञान संकल्पना स्पष्ट करा. आणि त्याचा संप्रेषण तंत्रज्ञानाशी फरक स्पष्ट करा. १०
- प्र.२ अ प्रभावी अध्ययन वातावरणाची वैशिष्टे लिहा.प्रभावी अध्ययन वातावरण विकसित करण्यात माहिती संप्रेषण १०
तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या अध्ययनास अध्ययनाच्या वर्तनवादी उपपत्तीचे योगदान विशद करा. १०
- प्र.३ अ ADDIE प्रतीमानाच्या विविध पायऱ्या सविस्तर लिहा. १०
ब अनुदेशन अभिकल्पाची संकल्पना स्पष्ट करा. अनुदेशन अभिकल्पाच्या कोणत्याही एका प्रतिमानाचे वर्णन करा. १०
- प्र.४ अ "शिक्षणामध्ये इलेक्ट्रॉनिक स्मार्ट बोर्डचा वापर नवीन अध्ययन अनुभव पुरवितो." समर्थन करा. १०
ब संगणक सहाय्यित अनुदेशन पॅकेजच्या मूल्यमापन निकषाचे वर्णन करा. १०
- प्र.५ "शैक्षणिक पोर्टल्सचे ज्ञान आणि उपयोग माहित असणे अत्यावश्यक आहे." समर्थन करा. २०
- प्र.६ क्रमन्वीत अध्ययन साहित्याची संकल्पना प्रकारासह स्पष्ट करा. २०
- प्र.७ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानातील संशोधनाचे प्रवाह विशद करा. २०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारावर थोडक्यात लिहा. २०
अ शोध इंजिन
ब अनुदेशन अभिकल्पाच्या अवस्था
क online शिक्षणाची संकल्पना
ड बहुमाध्यमाची (multimedia) वैशिष्टे
इ माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची मानसशास्त्रीय तत्वे
फ स्वयं अध्ययन सामुग्रीचे मूल्यमापन (SLM)

M.A. (PART-II)

EDUCATION

GUIDANCE & COUNSELING

(PAPER – VIII) (JAN-19)

Q. P. CODE:36940

(3Hours)

(Total Marks: 80)

Please check whether you have the right question paper.

- N.B.:**
- 1) Attempt any three questions from questions no.1to7.**
 - 2) Question no.8 is compulsory.**
 - 3) All questions carry equal marks.**
- Q.1** a) What is guidance? Discuss the need and importance of educational guidance. **10**
- b) Explain the need of counselling in conflict management. **10**
- Q.2** a) Discuss the relation between job analysis and job profile. **10**
- b) Explain Holand's theory of career development. **10**
- Q.3** a) Discuss method of collection, filling, classification & dissemination of Occupational Information. **10**
- b) Explain the concept of 'Burnout' in career guidance. **10**
- Q.4** a) Explain the use of Sociometric Technique and case study as Psychometric Technique for guidance and counselling. **20**
- Q.5** Explain the meaning, characteristics and need of mental health. **20**
- Q.6** What do you mean by life style planning? Discuss the various factors affecting the life style planning. **20**
- Q.7** What are the various crisis intervention techniques to be taken care of during crisis in a highly populated country like India? **20**
- Q.8** Attempt any four of the following. **20**
- a) Emotional and social problems of senior citizens.
 - b) International level agencies for Guidance and Counselling.
 - c) Functions and Role of counsellor.
 - d) Legal consideration in counselling.
 - e) Characteristics of a good cumulative record.
 - f) Characteristics of mentally challenged learner.

(P.T.O)

(वेळ ३ तास)

(एकूण गुण:८०)

- प्र.१ अ) मार्गदर्शन म्हणजे काय ? शैक्षणिक मार्गदर्शनाची गरज व महत्त्व यांची चर्चा करा. १०
ब) संघर्ष व्यवस्थापनात समुपदेशनाची गरज स्पष्ट करा. १०
- प्र.२ अ) व्यवसाय पृथक्करण आणि व्यवसाय आरेखन यांच्या संबंधांची चर्चा करा. १०
ब) हॉलंडची व्यवसाय विकास विषयक उपपत्ती स्पष्ट करा. १०
- प्र.३ अ) व्यावसायिक माहिती एकत्रीकरण, पंजीकरण, वर्गीकरण आणि वितरण पद्धतींची चर्चा करा. १०
ब) करीयर मार्गदर्शना (career guidance) मध्ये 'बर्न आउट' ची संकल्पना स्पष्ट करा. १०
- प्र.४ अ) मार्गदर्शन व समुपदेशनासाठी समाजमिती तंत्र व व्यक्तीभ्यासाचे उपयोग स्पष्ट करा. २०
- प्र.५ मानसिक आरोग्याचे अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि गरज स्पष्ट करा. २०
- प्र.६ जीवनशैली नियोजन म्हणजे काय? जीवनशैलीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. २०
- प्र.७ भारतासारख्या भरपूर लोकसंख्या असलेल्या देशात आपण आपतकालीन / पेचप्रसंग व्यवस्थापन राबविताना कोणत्या कार्यनितीचा अवलंब कराल? २०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा. २०
अ) जेष्ठ नागरिकांच्या भावनिक व सामाजिक समस्या.
ब) मार्गदर्शन आणि समुपदेशनाच्या आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील संस्था.
क) समुपदेशकाची कार्ये आणि भूमिका.
ड) समुपदेशकासाठी कायदेविषयक परिशीलन.
इ) चांगल्या संकलित नोंद पत्रिकेची वैशिष्ट्ये.
फ) मानसिक विकलांग विद्यार्थ्यांची वैशिष्ट्ये.

M.A. (PART-II)**EDUCATION****OPEN AND DISTANCE LEARNING****(REV) (PAPER - X) (JAN-19)****Q.P. Code :36952****[Time: Three Hours]****[Marks: 80]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any three questions from Q. No. 1 to 7.
 2. Question number 8 is compulsory.
 3. All questions carry equal marks.

- Q.1 a) Learner support services is an important indicator of ODL system. Illustrate with examples. 10
b) What is the Role of teacher in open and distance learning? Write in detail. 10
- Q.2 a) Prepare educational framework for open and distance learning. 10
b) What is the role of non-academic staff in ODL 10
- Q.3 a) Explain the role of information and communication technology in open and distance learning. 10
b) Describe in your own word necessity of distance education in India. 10
- Q.4 a) Discuss the Management of open and distance learning. 10
b) Explain the significant aspects of distance education. 10
- Q.5 State the concept of distance education and explain the purpose of Evaluation in distance education. 20
- Q.6 Why should the study material prepared in SLM format for distance Education? Discuss. 20
- Q.7 What is continuous evaluation and how it is different from terminal evaluation? Discuss. 20
- Q.8 Attempt any four of the following 20
- a) Principal of constructivist learning
 - b) Characteristics of open education
 - c) Community development programme of IGNOU
 - d) Learning theories
 - e) Need of open distance learning in present context
 - f) Online education in open and distance learning

Q.P. Code :36952

[वेळ: ३ तास]

[गुण : ८०]

Please check whether you have got the right question paper.

- प्र. १ अ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनामध्ये विद्यार्थी सहाय्य सेवा हे महत्वाचे सूचक आहे. उदा. सह स्पष्ट करा. १०
ब) मुक्त व दूरस्थ अध्यापना मध्ये शिक्षकाची भूमिका काय आहे? सविस्तर लिहा. १०
- प्र. २ अ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनासाठी शैक्षणिक आराखडा तयार करा. १०
ब) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनामध्ये न-शैक्षणिक वर्गाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
- प्र. ३ अ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययना मध्ये माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
ब) भारतामध्ये दूरस्थ शिक्षणाची आवश्यकता तुमच्या शब्दात वर्णन करा? १०
- प्र. ४ अ) मुक्त आणि दूरस्थ अध्ययनाच्या व्यवस्थापनाची चर्चा करा? १०
ब) दूरस्थ शिक्षणाचे महत्वपूर्ण दृष्टीकोन (Aspects) स्पष्ट करा. १०
- प्र. ५ दूरस्थ शिक्षणाची संकल्पना सांगून दूरस्थ शिक्षणामध्ये मूल्यमापनाचे हेतू स्पष्ट करा. २०
- प्र. ६ मुक्त शिक्षणामध्ये अभ्यास साहित्य हे स्वयं अध्ययन साहित्य पद्धती मध्ये लिहिण्याची आवश्यकता का आहे? चर्चा करा? २०
- प्र. ७ सातत्यपूर्ण मुल्यपमान म्हणजे काय ते सांगून वार्षिक मूल्यमापना पेक्षा ते कसे वेगळे आहे. ते स्पष्ट करा. २०
- प्र. ८ खालीलपैकी चारांवर लिहा २०
अ) संरचनात्मक अध्ययनाची तत्वे
ब) मुक्त शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
क) इंदिरा गांधी राष्ट्रीय मुक्त विद्यापीठाचे जाती जमाती विषयक विकासात्मक कार्यक्रम
ड) अध्ययनाच्या उपपत्ती
इ) वर्तमान काळातील दूरस्थ शिक्षणाची आवश्यकता
फ) मुक्त व दूरस्थ अध्ययनात ऑनलाइन शिक्षण
